

Zeyer Julius

Radúz a Mahulena

Julius Zeyer

Radúz a Mahulena

«Public Domain»

Zeyer J.

Radúz a Mahulena / J. Zeyer — «Public Domain»,

Содержание

Osoby:	5
PRVNÍ DĚJSTVÍ	6
PROLOG	7
DRUHÉ DĚJSTVÍ	16
Конец ознакомительного фрагмента.	17

Julius Zeyer

Radúz a Mahulena

Osoby:

STOJMÍR, král tatranský

RUNA, jeho žena

PRIJA, ŽIVA, MAHULENA, jejich dcery

RADÚZ, královic v Maguře

KRÁLOVNA NYOLA, jeho matka

RADOVID, starý sluha Radúzův

PŘIBINA, důvěrník Stojmírův

VRATKO, dřevorubař

Lid v Maguře a Tatře

Jinoši a panny

Družina královská

PRVNÍ DĚJSTVÍ

Vysoký štít Tater v oblacích. O skálu opřena stojí lepá dívčí postava v bílém rouše, hrající prostou, dojemnou píseň na housle. Plavé její vlasy jsou propleteny věncem z pestrých květů, na čele svítí jí hvězda. Závoj duhových, jiskřících se barev plyne jí volně ve velkých záhybech od hlavy k patám. Na rameně jí sedí bílá holubice. Píseň dozní a dívka mluví.

PROLOG

Jsem pohádka. Kdo se mnou půjde, povedu jej do modrých krajů báje. Zde s těchto olbřímých štítů po starých cestách, mechem porostlých a listím dávných jeseň zavátých, sestoupím dolů, tam v slunné nivy slovenského lidu. Znáš tůň jeho duše, a pradávne jeho sny v mém nitru žijou. Vždyť stála jsem u jeho kolébky! Závojem černým obestírám děje věků zapadlých do mlžin paměti. Pod třpytem jeho řas však ty dávné lidské touhy křídla svoje rozpínají a lidská něha plá zpod jeho záhybů a lidské slzy tekou lesklou jeho

tkaninou a vroucí, věčně lidská srdce bijou, tu vášnivě, tu snivě pod krytem jeho volně vlajícím... Vzhůru!... Po starých cestách, hučícími lesy, kol mořských ok vás v tichou Slovač povedu. Mým závojem ji uvidíte, rodnou sestru arijského toho lidu, jenž pije z Gangy. Ta Slovač, kterou uvidíte, turanské járho ještě nenese, ta nezná ještě žal, jenž nyní let už tisíc proráží nebesa, tak bez proměny, jak věčně její hory v blankyt strmí. Barnavé mračno těžkých osudů stín ještě nevrhá na slunné stráně, kde tráva větrem vlní se a jasné vody tryskají. Lid volný žije ještě v horách volných. Však nesvár přec už svoji zhoubu koná. Dvě knížata se v záští potýkali, než zrozen Radúz byl a Mahulena, o jejichž strastech dnes vám povím vše...

Jsem pohádka a rodná sestra oněch, jež Ganga kojila, i těch, co na iránské vysočině snily, kde nejjasnější hvězdy hoří, i těch, co v skandinávských divočinách půlnoční rudé slunce znaly, i těch, co v řeckých hájích vedle dávných moří v bílých chrámech z mramoru jak vlaštovice hnízdily, i posléz těch, co v mračných doubravách, kde druidi bledou lunu ctili, kol šedých menhirů své reje křepčily... Jsem pohádka. Dým mystický se nese přede mnou, a za mnou duje vítr pravěký... Kdo za mnou chodí, vidí dávné sudic předivo... Co dnes však užítí, to prosté je jako srdce mého lidu, je prosté jako jeho tiché chatky pod zelenými grúněmi. Je chatka mého lidu prostá, věru – však zlatý věnec tam leží pod prahem: čar je to jeho vroucí básnivosti!...

Sestupuje pomalu se skal, hrajíc píseň na houslích Když zmizí a píseň dozněla, jeví se údolí lesnaté s velkou loukou v popředí. Na jedné straně prýští ze skály jasná studánka. Nedaleko ní spi Radúz v trávě. Je ráno.

RADOVID (*přichází*): Zde posléze jsem vyšel na den boží! Už zdálo se mi, že soumraku těch stromů ani konec nebude. Kde asi jsem? Kam jsem to asi zbloudil? A bloudím marně! Marně volám do všech úhlů světa: Královi Radúze, Radúze královi! Jen ozvěna se posmívá a bujný vítr slova ode rtů mi rve, by do prázdna je zahazoval.

RADÚZ (*ze sna*): Ó, neblahý... Co jsem to učinil!

RADOVID: Je šálení to běsa, nebo opravdu jeho hlas?

RADÚZ (*ze sna*): Ta krev je horká... jak mi tryskla v tvář!...

RADOVID (*jej zahlédne, běží k němu*): Můj královi! Ó, můj Radúze! Tak jsem tě tedy našel, konečně!

RADÚZ (*probuzen*): Kde smyju krev... Kde jsem? Co děje se? Je ráno! Slunce vzlétlo opět, zlatý pták! A, Radovide, jsi to vpravdě ty?

RADOVID: Jsem to já, ano, drahá duše moje!

RADÚZ: Vítej tedy, vítej! Jak jsi mě našel? A proč jsi mě hledal?

RADOVID: Jak jsem tě našel? Pouhou náhodou. Tak aspoň zdá se – ale kdo to ví? Snad, vidíš, vedlo mě srdce moje toužící nebo dobrá snad sudička, jež tobě přeje. Proč jsem tě hledal? To je zlé, že tak se tážeš, věru. Co jiného jsem mohl činiti, když po dva dny jsi doma scházel a otec tvůj a matka strachem hynuli? A všichni v zámku marně hádali, kam asi jsi se poděl. Já mlčel, ale tušil jsem, na kterou stranu jsi se asi vydal. Což nevidával jsem tě tak často, často hledět v zadumání, v divném snění směrem sem k těm horám nejvyšším, jež zdají se, že věčně zdáli hrozí Maguře? Co lákalo tě asi vždy v tu nebezpečnou dál?

RADÚZ: Co v dál nás vůbec láká? To, co v ní pro nás neznámé. Je pravda, vábila mě vždy tajuplnost těchto lesů, jež věčně vidím černati se na obzoru, vábily mě povždy vysoké ty horské štíty, jež každé ráno do zlata a do růžová mladá zora zlíbá! Ty zkazky chtěl bych znát, co jim vypravují oblaka. A oblakům a ptákům záviděl jsem vždycky, že zírat mohou volně s nebes až na dna úvalů a dolin hlubokých, v tom neznámém mi kraji.

RADOVID: To bylo v letech dětských, chápu. Ale teď? Teď víš to přece, že ani zde ni jinde nic jiného než doma neuvídíš.

RADÚZ: Tak moudrým posud nejsem, příteli. A sám máš trochu viny, že nejsem moudřejší. Což neživil jsi vždycky dětské moje sny svými pohádkami? Kdo vypravoval mi o slunci, že má svůj zámek někde v Matře, že tam mu slouží dvanáct věčně mladých děv? Kdo líčil mi ty černé lesy, tajuplné, jež kolem louky němě stojí, louky prokvetlé vším kvítím čaruplným, na níž se třpytí oblakový slunce dům? Tak budíte už v dětech věčně touhu po tom, co není, žel, a co nám pak věčně schází!

RADOVID: Snad nechceš říci, že jsi vyšel do hor, bys našel oblakový zámek slunce?

RADÚZ: To netvrdím – však co bys tomu řekl, příteli, kdybych ti svěřil, že jsem jej našel? Uprostřed černých lesů jsem jej dnes v noci viděl, tu louku viděl jsem a zámek sám a tři z těch panen stály před domem –

RADOVID: To zdálo se ti u té studánky, zde, kde jsi spal?

RADÚZ: O žádném snu ti, Radovide, nemluví. Slyš ale, jak jsem přišel sem. V onen den, když z domova jsem zmizel, vyšel jsem na lov a nemyslel na žádnou dalekou k horám výpravu. Bloudil jsem lesem a tu zahlídl jsem náhle jelena, bílého jako padlý sníh. Zdál se mi krotký, neprchal přede mnou už z daleka. Tu blížil jsem se mu, avšak divukrásné zvíře, jak by si hráti chtělo, rychle ucouvlo a běželo, ne daleko však. Zase stálo a zas mě vábilo a lákalo a vždy a vždy zas uprchalo hlouběji do lesa. Tak šlo to celý den a celou noc! A pokaždé, když unaven jsem klesl do mechu, stál jelen tiše opodál a čekal na mě, jako v posměchu, až se znova dám zase za ním do honu! A tak to šlo až v noci na dnešek. Ač stokrát jsem si myslil: Teď je dosti – přec nepřestal jsem za ním utíkatí.

RADOVID: Tot podivné! Zdá se mi, že asi nějaký lesní běs tě takto škádlil? Co ale stalo se v noci na dnešek?

RADÚZ: Ach, stalo se, že jsem jej dohonil... Ach, žel, že rozzloben tím dlouhým, marným honem, jsem stal se otrokem své slepé vášnivosti! Když chytl jsem jej posléze za paroh, Radovide, tu vrazil jsem mu meč svůj do boku! Krev jeho horká stříkla mi v tvář a na ruce a slzy padaly mu z očí. Klesl a vzdychl jako člověk! Srdce se mi svíralo, bylo mi jak po vraždě! Nesnesl jsem vyčítavý pohled skonávajícího zvířete. Zahodil jsem zbraň a utíkal jak hříchem štván!...

RADOVID: Jsi příliš lítostivý a byls tak vždy a miloval jsi vždycky až příliš zvířata.

RADÚZ: Jsou naši bratři, zem též je jejich matka jako naše. Však poslyš, co se dělo ještě dále. Prchal jsem naslepo, nevím, jak dlouho to asi trvalo. Pojednou řidl les a s jeho kraje viděl jsem na louce plné květů velký, bílý dům. Byl lunou postříbřen a zdál se jako oblak. Tři panny, bíle oděné, stály mezi květy na louce, dvě z nich zpívaly a hladily každá bílého jelena, jelena takového, jak byl ten, jež jsem byl zabil před chvílí! Ta třetí stála opodál a mlčela. Smutná byla a hleděla k měsíci. Tu viděl jsem, co jsem to zlého spáchal! To zajisté byl jelen její, jenž v krvi ležel, tam ve hvozďe – a byla smutná mojí vinou!

RADOVID: Šel jsi blíž?

RADÚZ: Kde bych byl srdce vzal jí hledět do tváře? Ne, znova prchal jsem do lesa a hledal vody, abych tu krev smyl s rukou... Jak oheň páčila! Zde konečně jsem našel studánku. Pak vrhl jsem se v travu, chtěl jsem spát. Ale tou vrbou zde, jež v noci zdála se jak oblak zelenošedého dýmu, hleděl měsíc na mě, a bylo mi, jako bych viděl její, té dívky, bledou, truchlou tvář, dívati se na mě mezi temnými čarami větví, pnoucích se do šíra. Posléze usnul jsem přece nepokojným snem...

RADOVID: Tys dítě! A jsem pošetilý jako dítě též, že poslouchám a poslouchám a zcela zapomínám, abych tě k spěchu pohádal! Mám velkou obavu, že stojíme na půdě krále Stoj míra.

RADÚZ: Toť pravdě podobné, že v tatranské jsme oblasti. Olbřímé štíty hor jsou blízko tak! Jak pyšně čelo vznášejí! A orli všude krouží nad nimi!

RADOVID: Pravda, pravda! Ted ale rychle pojď! Myslím, že tímto směrem běží naše hranice. Pojď... Co váháš?

RADÚZ: Váhám, protože tvůj spěch se příliš útěku podobá. Kdyby se tatranští dověděli, že jsem odsud utíkal, pozdní jejich potomci by ještě potupné písně o mně zpívali!

RADOVID: Oni se však nikdy nedovědí –

RADÚZ: Čeho? Že jsem utíkal? Ó, zajisté že ne, neb neučiním tak. Tím vědomím bych se věčně zardíval.

RADOVID: Vydáš se tedy raděj, možno, v kruté ruce nepřátel?

RADÚZ: Proč je ale král Stojmír tak urputným protivníkem mého otce?

RADOVID: Protože byli kdysi přáteli tak dobrými, že byli si jak rodní bratři. Ta nenávist je vždycky nejprudší, co zaujímá místo lásky dřívější. Však nyní pojďme!

RADÚZ: Co spěcháš tak? Zde milo je. Hle, jak ty vážky zlatozelené se chvějou nad vodou... Tak si byli tedy někdy jako bratři...

RADOVID: Šli do světa co dobří bohatýři. Tam někde za horami stál starý hrad, tam dívku uzřeli a oba vzplanuli strastnou láskou. Ona zvolila tvého otce. Ted všechno víš. Mluvil jsem o tvé matce.

RADÚZ: To bylo bolestné pro krále Stojmíra. Tak zůstal tedy sám, jen se svou nenávistí.

RADOVID: Sám nezůstal jen se svou nenávistí, neboť pojal ženu z rodu knížecího, ale zlou! Ta nedala mu nikdy zapomenout. Žárlivá na památku své někdy sokyně, rozdmychovala stále jeho zášti proti tvému otci, proti tvé matce, proti nám všem! Věř, že by tě zabili, kdybys jim přišel do rukou, a proto pojď –

RADÚZ: Nuž tedy – však co to?

VRATKO (*zpívá za scénou*):

Tři byly sestry, co se rády měly,
a přece se jak ptáci rozletěly,
jedna je za Váhem a druhá za Dunajem
a třetí bloudí, plačíc, kdesi za šuhajem!...

RADÚZ: Co tasíš, Radovide, meč? Ten není nebezpečný.

RADOVID: Tak zdá se, věru.

VRATKO (*s dřívím na bedrách*): Tři byly sestry – (*zahlédne Radúza a Radovida*). Buďte zdraví!

RADÚZ: Zdráv bud, příteli. Jsi veselý a zpíváš jako skřivan v tom zlatém jitře.

VRATKO: Váš kroj je jiný, než zde nosíme, jste tedy cizinci. Buďte zdraví, hosté.

RADOVID: Jsme cizí pravda. Zabloudili jsme v těch lesích. Kdo vládne touto krajinou? Ty povíš nám?

VRATKO (*složí dříví*): Kdo jiný vlád' by zde než náš pan král?

RADOVID: Král, který?

VRATKO: Král Stojmír, jak se sluší.

RADOVID (*Radúzovi*): Ty slyšels? Pojďme, spěš!

RADÚZ: A daleko je odsud na hranici?

VRATKO: To myslíš do Magury? Tam je blízko.

RADOVID: A kterým směrem půjdem, kdybychom chtěli tam?

VRATKO (*ukazuje*): Tu horu nechte pořád po pravici a slunce v zádech.

RADÚZ: Dobře! Tvůj pokyn platí, až půjdem do Magury. Však pověz mi, ty dobrý člověče, víš, komu patří velký, bílý zámek tam za kopcem, kde černý les se končí na světlé louce?

VRATKO: Nu, panu králi, komu jinému? Přebývá tam vždycky, když stromy kvetou. Má jich mnoho v krásné zahradě.

RADÚZ: Když stromy kvetou, ale to je teď! Tož najdem ho dnes jistě v zámku – půjdem-li tam.

VRATKO: To najdete i Runu jeho ženu a jejich dcery tři.

RADÚZ: Tři jeho dcery? Jsou tedy tři? Jsou krásné? Ty je znáš?

VRATKO: Jak bych je neznal? A krásné jsou jak hvězdy, věř. A jedna z nich je dobrá jako matka země, co nám chleba dává. Má zlaté vlasy; když se usměje, tu zdá se ti, že jí růže v ústech kvetou, a když zapláče, že se jí perly z očí sypají, a kam se postaví, snad zlatá tráva roste! Tak aspoň moje žena pravila.

RADÚZ: Ty viděls tedy plakat jí a usmívat se?

VRATKO: Jak tebe vidím, krásný šuhaji, tak z blízka jsem ji viděl a viděl jsem ji plakat, když vešla v naši chatku, tenkrát, když dítě naše stonalo, a viděl jsem ji potom se usmívat, jako když denička na nebi vzejde, když dítě moje zase se uzdravilo a když je zpívajíc chovala. Ah, jak je krásná, krásnější než měsíc! To uvidíš, jestli ji zahlédneš. Však přímo na ni, tak najednou, se nesmíš podívat! To mohlo by tě omráčit jak náhlý blesk, když z temné barny vysvitne a celé nebe ohněm zaplaví. Nejdříve, jen na nohy, které jsou jak lilie v střevíci ze zlata, se podívej, pak zvedni oči k pasu a posléze, když jsi už takové kráse zvyk', se podívej na jasné její čelo... Jak jsem se zapovídal! Půjdu domů k ženě, k synkovi.

RADÚZ: Tys dobrý člověk a mnoho potěšils mě řečí svou. Čím se živíš?

VRATKO: Nu, rubám dřeva v lese a políčko mám též.

RADÚZ: A kolik asi denně vyděláš?

VRATKO: To, pane, dost. Tři celé groše.

RADÚZ: A to ti stačí, by ses uživil?

VRATKO: Tři groše denně utrácet? Ne, jeden živí mě, ten druhý půjčuji a třetí vracím.

RADÚZ: Jak to myslíš? Nerozumím dobře.

VRATKO: Pane, je to tak: starého otce mám, ten vychoval mě, a tomu vracím nyní. Pak je tu synek můj, má radost! Nuž, tomu půjčuji. Až budu stár a sláb, pak bude vracet mi on, jak nyní otci já. A groš ten třetí, tedy, z toho žijem.

RADÚZ: Ty líbíš se mi, bohumilý člověče. Zde mám tři peníze. Ten vezmi pro otce, ten pro sebe a tento pro syna.

VRATKO: To svítí, pane... Jsem jako oslněn, až jsem se lekl, hnedle bych zapomněl ti říci: děkuji! To je jak slunce... Je to jako zlato. Je to zlato?

RADÚZ: Jest.

VRATKO: Ne, jsi ty boháč!... A doopravdy mi to zlato dáváš?

RADÚZ: Doopravdy.

VRATKO: To je jako ve snu!... A ta hlava na těch penězích, to jako obraz králův. Má korunu na hlavě.

RADÚZ: Toť obraz mého otce. A nyní bud mi zdráv. (*Odejde s Radovidem*)

VRATKO (*hledí udiven za ním*): Obraz mého otce, řekl. Je otec jeho tedy králem a on je královic?... Bude to doma divení a radostí... Ani se mi nechce to dříví s sebou brát, bych lehčí nohy měl a dříve doma byl. Však stůj, zde je král Stojmír sám a jeho družina. To nesmím z úcty mu vkročit do cesty. Nu, zůstanu zde vedle studánky.

Vejde král Stojmír, Runa, muži z družiny královny, mezi nimi Přibina.

RUNA: Toť neslýchané! Tak blízko domu zabít jelena, a to z těch tří, již bílí, zasvěceni luně jsou a na nichž dcery naše jezdívají! To považ, králi, že to každý ví, byl tedy zde zlý úmysl nás urážet a nám se rouhati! V tom vidím vzpouru!

STOJMÍR: Meč ještě jednou ukaž, Přibino.

PŘIBINA: Zde jest, jak vidíš, je to cizí meč, ta práce není zdejší.

STOJMÍR: A pravíš, zahozen že ležel na zemi?

PŘIBINA: Tři kroky od kaluže krve, v které jelen skončil.

STOJMÍR: Jaká to záhada! Však daleko ten zločinec být nemůže, když, jak mi pravíš, rána zvířete je čerstvá.

RUNA: Tu stojí člověk, snad to on?

PŘIBINA (*Vratkovi*): Kdo jsi? Co hledáš zde?

VRATKO: Jdu domů, pane. Byl jsem na dříví a nesu je teď ženě.

RUNA: Kdy šel jsi do lesa?

VRATKO: Hned s úsvitem.

RUNA: A nikoho tam neviděls, nikoho neslyšels?

VRATKO: Jen laňky viděl jsem, když u potoka pily, a ptáky slyšel jsem, když zpívali, by přivítali den.

RUNA: Jsi bloud či smělý tak, že tropíš si z nás smích? Neviděl jsi celé ráno člověka? Na to se tebe ptám.

VRATKO: V lese ne. Před chvílí však jsem viděl šuhaje, tak dobrý byl jak krásný.

RUNA: To byl on, ten zlosyn!

VRATKO: Tím nebyl zajisté. Ať slunce jej a země obdaří! Tři dal mi peníze, jsou ze zlata. Lekl jsem se toho lesku tak a bohatství, že bych byl málem s nohou spadl! Nikdy jsem nic takového neviděl. (*Hledí na peněz v dlani*)

PŘIBINA: A kterým směrem šel?

VRATKO (*ukazuje*): Tam zmizel mi. Mám po něm památku! A na těch penězích je obraz jeho otce, sám to řek'.

STOJMÍR: Ukaž mi blíže ten svůj poklad.

VRATKO: A s radostí, můj pane králi. (*Ukáže peníze*)

STOJMÍR: Peněz krále magurského! Runo, hled'!

RUNA: Syn jeho zde! Ó, za ním! Krev a pomsta! Je v našich rukou kletý nepřítel!

STOJMÍR: Přibino, rozděl muže, kruhem obejdeme les, je náš, je náš!

RUNA: I kdybys chytrý byl jak pták a okřídlený, teď neujdeš, magurský královi, a těžkou naši ruku ucítíš!

Všichni odejdou rychle směrem, kudy odešel Radúz.

VRATKO: Přeběda mně, co jsem to učinil! Ó, radosti ty moje mnohomluvná, ty devaterou zradu mělas pod jazykem! To zlato teď mě pálí na dlani. Pryč ode mne, proradné peníze! S vámi neštěstí by vešlo pod mou střechu! (*Zahodí peníze do studánky a odejde*)

Za jevištěm slyšet hudbu, pak vyjdou Prija, Živa, Mahulena s družinou dívek a mladých mužů. Všickni jsou ověnčeni pestrým lučním kvítím.

PRIJA: Zde chlad a vůně, širé prostranství a tráva vysoká a měkká, zde dobře bude prováděti hry. Těch věnců jsme se dost už napletli.

ŽIVA: A zde ta naznačená studánka, kde měli jsme se sejít s otcem, s matkou. Toť podivné, že ještě nepřišli. Šli cestou kratší.

PRIJA: Ach, nestarej se, přijdou ještě včas. Ty staré lesy nejsou tak hluboké, by se v nich ztratili. Nuž, buďme veselí. Co ty však, Mahuleno, stranou stojíš?

ŽIVA: Zdá se ti snad zas o něčem, co není?

PRIJA: Co nebylo a nikdy nebude?

ŽIVA: O královi snad, letícím na stříbrném koni oblaky?

MAHULENA: Proč se mi posmíváte? Což jsem vám ublížila?

PRIJA: Jsme zlé, vid', že jsme zlé? Zlé jako strygy!

MAHULENA: Já nikdy neřekla vám, že jste zlé.

ŽIVA: Však pohledy tvé nám stále vyčítají.

MAHULENA: Mé srdce o tom neví... Ah, netrapte mě, sestry. Jsem smutná jen, že mi můj jelen zaběh' do lesů. To zvíře bylo rozumné a přítulné – a přec mě opustilo. Je vidět, že mě rádo nemělo. (*Pláče*)

PRIJA: Toť směšné, plakat pro tak malou příčinu. Až chytnou jelena, nuž, dej ho zmrskati.

MAHULENA: To spíše sama bych ty rány snášela!

ŽIVA: Nuž, tedy plač neb neplač, jak ti libo. My ale teď se dáme do hry.

PRIJA: Co bychom hráli, Mahuleno, pověz!

MAHULENA: Hrát?... Nevím věru. Snad na vítání ptáků, chcete-li.

PRIJA: To nechcem, to je pro děti. Vždyť věděla jsem, že něco nejpapného povíš. Jsi stále malé dítě s malým rozumem.

ŽIVA: Na labutě a pávy, to je veselé, tu můžeme se honit divoce až dosyta!

VŠICHNI: Na labutě a pávy, ano, ano!

PRIJA: Tak tedy rozdělme se na řady!

Jinoši se postaví, držíce se za ruce, na jednu stranu, dívky jim naproti na druhou, držíce se taktéž za ruce.

SBOR JINOCHŮ (*zpívá*):

Hoja lalja hoja!
Letíme pávi z daleka,
hoja lalja hola,
přes hory, lesy, jezera,
hoja lalja hoja.
Zde porosena niva je,
hoja lalja hoja,
zde odpočinou perutě,
hoja lalja hoja!

SBOR DÍVEK (*zpívá*):

Hoja lalja hoja!
Labutě modrem veslujem,
hoja lalja hoja,
a plujem s bílým oblakem,
hoja lalja hoja,
pod námi luka, jeden květ!
Hoja lalja hoja,
tam odpočinou perutě,
hoja lalja hoja!

Obě řady jdou si vstříc, jinoši, držíce se za ruce, zdvihají ramena, pod jejichž obloukem děvy, pustíce se, projdou, pak stojí obě řady opět sobě naproti, ale nedrží se již za ruce.

JEDEN Z JINOCHŮ (*zpívá*):

Jaké to labutě
v té zelené dubině?
Třpytí se perutě
padlý jak sníh!

JEDNA Z DÍVEK (*zpívá*):

Jací to pávi jsou
v šumivém háji?
Pohleďte, labutě,
jak se jim perutě jiskrami třpytí!

JEDEN Z JINOCHŮ (*zpívá*):

Každá z těch labutí
v zelené dubině
korunu nosí,
chvatíme je, chvatíme je,
mezi ně, mezi ně,
hoja lalja hoja!

Jinoši se honí za utíkajícími nyní dívkami, berou jim, dohonivše je, buď prsten nebo kytici z pasu. Vtom ozve se hluk za jevištěm. Polekáni ustanou ve hře.

RUNA (*za jevištěm*): Jen těsnej, těsnej pouta stahujte! I kdyby krev zpod nehtů vytryskla.

MAHULENA: Mne mrazí v duši, co to znamená?

Objeví se král Stojmír, Runa, družina, Přibina, vedou spoutaného Radúza a Radovida.

STOJMÍR: Ač nerad, přerušuji vaši hru. Vy udiveně na nás hledíte. Vítězoslavný je pro nás den. Ten jinoch, jež v poutech vidíte, je magurského krále syn, můj tedy a váš nepřítel.

RUNA: A víte, co ten zlosyn učinil? V své bujnosti zabil zasvěceného jelena, o němž jsme mysleli, že zaběhl do lesů a že tam posud bloudí.

MAHULENA (*pro sebe*): Ubohá nemá tvář. Jsou lidé krutí!

RUNA: Příznej, žes ten zločin dokonal. Je to tvůj meč?

RADÚZ: Je to můj meč. Kdybych jej byl třimal, když jste mě přepadli, byl bych svůj život draze prodal vám. Že jsem ubohé to zvíře usmrtil, to za hřích počítám si sám. Však nevěděl jsem, že je váš a že je zasvěcen.

RUNA: Však budeš, věř mi, trpce pykat za ten hřích. Však větší hřích tvůj ten je, že jsi královic z Magury. Ty mlčíš? Chceš to tedy zapírat. Hleď, uvěřím ti, že nejsi synem královny Nyoly, když ji bez odkladu prokleješ!

RADÚZ: Tys hrozná, ženo! Jsem příliš hrd na jméno svého otce, než abych na okamžik jen ho zapíral. Jsem Radúz královic.

RUNA: Ty bloude odvážný! Co hledals zde? Jsi špeh? Ty přišel v nenávisti, příznej se.

RADÚZ: Zabloudiv, přišel jsem jen mimoděk. O velké nenávisti proti vám však mnoho nevím. Vždy slýchal jsem, že nepřáteli jsme, my Magurčané a vy Tatranští, však v srdci zášť jsem nikdy necítil. My měli bychom, králi Stojmíre, se vlastně milovat, když v širším světě tolik nenávisti zeje kolem nás.

STOJMÍR: Nech sladkých slov, tvá smířlivost je vynucena твоjím neštěstím.

RADÚZ: Je pravda, spoutanému hrdost sluší jen.

RUNA: Tvou hrdost zkrotím, brzy uvidíš. Ó, poznáš muka!

RADÚZ: Nach tvého roucha je jak krve proud, v němž ploveš s tváří zbledlou záštím a oči tvoje jsou jako z oceli.

RUNA: O krvi nemluv příliš nahlas, sic vzbudíš ve mně chuť, bych závoj svůj v tvé smočila a poslala jej pak tvé matce jako dar.

RADÚZ: Ó, matko moje ubohá!

RUNA: Chce se ti plakat, sketo?

RADÚZ: Ty nejsi žena, ač tvá postava a tvář tě za ni vydávají, tys vlčice! Ó, králi Stojmíre, jsi muž, proč trpíš pohanění svého zajatce?

STOJMÍR: Těch hádek, Runo, dost. Pověz mi, Radúze, kdo je ten muž zde s tebou!

RADOVID: Jsem starý jeho sluha Radovid. Zab mě, jej ale pusť! Výkup nesmírný ti král můj vyplatí.

STOJMÍR: Tvé jméno jsem jen slyšet chtěl, ne radu tvou. Pustím tě, bys dones do Magury zvěst o smutném královice osudu. O výkupu ani nemluv. Snad zachce se mi pozděj krve toho jinocha, snad jeho smrt mi zlata dražší bude.

RUNA: Tak mluvíš jako král a muž! Snad měli bychom kupčit o toho otroka?

RADÚZ: Kdo otrokem zde, pověz, královno!

RUNA: Ty, ty! Neboť uvrhnu tě v pouta železná a umožím tě prací nejtěžší! Ó, jako vlk se budeš rvát se svým řetězem a zoufale jej hryzat zuby!

RADOVID: Ty zmije! Že ruce moje spoutány! Před svatým sluncem aspoň úctu měj, před svatým oblakem, plujícím ti nad hlavou, když nemáš úcty k vlastní koruně a k svému ženství, které šlapeš v prach!

RUNA (*udeří jej*): Bídny rabe! Mluvit smíš?

RADOVID: Bud kleta!

RADÚZ: Ó, nebe, slunce! Větry dující! Jste svědci našich neslýchaných křivd! Můj Radovide, běda mně, že trpíš vinou mou! A vy, co kolem stojíte, což nikdo, nikdo z vás nezná lítosti?

ŽIVA: Proč na mě hledíš? Mám snad plakati a prosit, by tě pustili? Mně, věru, zdá se, že jsi pláči blíž, než bývám já, i když mi nejhůře je. Proč doma nezůstal jsi, smutný hrdino? Chceš přeslici?

RADÚZ: Jsi krásná, ale krutá. Mně tebe líto je, že srdce tvoje je tak kamenné. Pro Radovida o slitování prosím, ne pro sebe.

PRIJA: Chceš zdát se statečným? Proč tedy dýcháš těžce tak, to nesvědčí o klidu chrabrosti.

RADÚZ: Žízním, věz to, proto těžce dýchám!

RUNA: Svou žízeň ukoj svými slzami.

STOJMÍR: Dost nyní posměchu! Přibino, pod tvou stráží Radúza ponechám. Radovida pusťte na samé hranici, by dones domů svoji novinu. Jdu domů teď. Zajatce veďte a uvrhněte jej co nehloub do věže té staré, jež stojí v temném lese pod skalou a která zakletou se nazývá.

RUNA: Tam do tmy, mezi havěť hodte jej!

RADOVID: Ó, Radúze, ó, královice můj, že tak se s tebou loučím!

RADÚZ: Radovide, jdi a netruď srdce moje nářkem svým. Chceš, aby pohnutí mé nový vzbouzelo posměch? Mé matce rci – Ó, Radovide!

RADOVID: Ni slova víc! Já vím, co říci chceš! (*Odejde s některými z družiny královské*)

STOJMÍR: Teď vzhůru, pojdte. Přibino, ty plň můj rozkaz přísně.

Odchází s Runou, všickni za ním, jen Mahulena zůstala pozadu. Blíží se Radúzovi, který stojí nedaleko od studánky. Přibina a dva muži něco opodál za ním.

RADÚZ (*Přibinovi*): Veďte mne. (*Uvidí Mahulenu, stojící teď vedle něho*) Ty posud, panno, mlčelas a nerouhala jsi se mému neštěstí. Teď vynahradíš, co jsi zmeškala?

MAHULENA: Ty žízniš?

RADÚZ: Proč se tážeš?

MAHULENA (*nabere vody do dlaně*): Pij! (*Zvedne dlaň až k jeho rtům*)

RADÚZ: Já nemohu... Mně rty se chvějou jako srdce moje... nad tvojí dobrotou. Já jako mlhou viděl tě, jak stálas opodál, a úzkostí jsem zmíral, že budeš také zlá... jak byly ony dvě... Ó, vysměj se mi!

MAHULENA: Radúze smát se – když pláču!

RADÚZ: Proč pláčeš, rci...

MAHULENA: Že více nemohu než plakati!...

RADÚZ: Ó, nikdy rosa světlejší nepršela s nebes, než ta, co padá nyní s blankytu tvých očí!
Kdo jsi?

MAHULENA: Jsem Mahulena... Král je můj otec... Ó, Radúze, neměj ho příliš v nenávisti...
můžeš-li!

RUNA (*za scénou*): Kde meškáš, Mahuleno?

MAHULENA (*se lekne*): Hlas matčin! (*Radúzovi*) Ó, netrap se mi příliš... duše moje! (*Odejde*)

PŘIBINA: Pojď, pane! Splním, co mi král můj kázal, ač nerad, věř!

RADÚZ: Mahulena! (*Odchází zamyslen s Přibinou a s ostatními*)

Opona

DRUHÉ DĚJSTVÍ

Velká, stará zahrada u zámku krále Stojmíra. Je plná stromovitě vysokých a košatých rostlin, tvořících různé krásné skupiny mezi stromy. Na jedné straně vodojem, vroubený omšnými kameny, stíněný klonícími se břízami a visutými vrbami. Ranní červánky svítí stromovím. V pozadí je vidět část zámku. Vratko nedaleko něho zaměstnán uřezáváním květin a kvetoucích ratolestí z keřů, jež skládá do koše.

Prija, Živa a Mahulena přicházejí od zámku. Prija a Živa pozdvihují teď proti slunci ruce, držíce v nich šňůry perel a lesklé šperky.

PRIJA: Ty jasné, čisté, svaté slunce, ty vidíš vše a házíš hrstky zlata štědře na hory, doly, nivy, jezera!

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.